

*кандидат юридичних наук, старший викладач
кафедри міжнародного і європейського
права Національного університету «Києво-
Могилянська академія»*

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КОМЕРЦІЙНИХ НАЙМЕНУВАНЬ У СКАНДИНАВСЬКИХ КРАЇНАХ ЄС

Курс на інтеграцію до ЄС, проголошений Україною, потребує забезпечення захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності на рівні, усталеному в економічно розвинених країнах. Нині, враховуючи європейське спрямування України, наукові розвідки мають передбачати активне вивчення набутого Європейським Союзом та його державами-членами досвіду правового регулювання (академік НАПрН України, проф. Н. С. Кузнєцова) [1].

Цікавим прикладом правового регулювання комерційних найменувань можуть слугувати законодавства Швеції, Данії та Фінляндії, які після Німеччини одні з перших серед держав-членів ЄС закріпили їх правове регулювання на законодавчому рівні.

Так, до засобів індивідуалізації у цивільному праві Швеції належать не тільки фірма, а й вторинний символ (*secondary symbol / bifirma*). Для збірної назви комерційних позначень та вторинних символів ст. 1 Закону Швеції «Про індефікаційні позначення» 1974 р. [2] вводить загальний термін «символи підприємницької діяльності» (*business symbols*).

Сутність шведського підходу у тому, що комерційне позначення є найменування, під яким комерсант здійснює підприємницьку діяльність, тобто до цих позначень слід відносити і фірмові найменування. За прикладом законодавства Німеччини, шведський закон надає власнику комерційного позначення виключне право щодо даного засобу індивідуалізації. Воно може виникнути як на підставі реєстрації позначення у торговому реєстрі, так і в силу набуття популярності у результаті використання. Оскільки підприємницька діяльність ведеться, у більшості випадків, шляхом організації тієї чи іншої форми юридичної особи, комерційні позначення у вигляді фірмових найменувань набувають захисту за допомогою реєстрації.

Під вторинними символами розуміються інші відмінні від комерційних позначень засоби, що індивідуалізують комерційну діяльність особи. Їх переліку закон не містить. Як передбачає ст. 2 Закону Швеції

«Про ідентифікаційні позначення», виняткове право на вторинний символ виникає тільки за умови набуття ним популярності в межах певної території, без будь-якої реєстрації. Більше того, дозволяється мати декілька вторинних символів, зареєстрованих у різних видах підприємницької діяльності, які разом представляють основу діяльності юридичної особи. Однак законодавством передбачено певні обмеження: усі зареєстровані вторинні символи мають відповідати напрямкам / сферам діяльності юридичної особи; а також заборонено мати декілька вторинних символів щодо одного і того самого різновиду діяльності підприємства.

Серед останніх новел законодавства Швеції 2016 року¹[3] з досліджуваної тематики слід відмітити створення Патентного та Ринкового Суду (Patent and Market Court), до компетенції якого входить розгляд справ про порушення прав власників комерційних найменувань, випадки скасування реєстрації комерційних найменувань, а також розгляд апеляцій на рішення Офісу з реєстрації та патентування (Patent and Registration Office).

Для попередження випадків виникнення конфліктів між комерційними найменуваннями та доменними іменами, законодавство і Швеції, і Фінляндії встановлює обмеження щодо змісту заявки на реєстрацію доменного імені, а саме, якщо останнє містить у собі вже зареєстроване комерційне найменування. У Данії правовому регулюванню комерційної діяльності он-лайн та доменним іменам, зокрема, приділено особливу увагу, що стало результатом прийняття Закону Данії «Про доменні імена» у 2014 році [4].

Закон Данії «Про компанії» 2010 року [5] регулює питання правової охорони комерційних найменувань від їх несанкціонованого використання, тому вони повинні закінчуватися суфіксом «K/S». Крім того, аналогічно до вітчизняного законодавства використання слів «банк», «страхування», «траст» тощо, у складі комерційного найменування можливе лише за наявності національної ліцензії на здійснення відповідних операцій.

Водночас у Фінляндії комерційне найменування може утворюватися різними способами. Наприклад, це може бути цілком вигадане слово, або, часто можна зустріти поєднання імені та організаційно-правової форми юридичної особи. Цікаво, що власне ім'я особи також може бути використане у якості комерційного найменування.

Закон Фінляндії «Про фірмові найменування» (далі - Закон) від 2 лютого 1979 р. охороняє як фірмові найменування (company names), так

---

¹ Крім того, зміни торкнулися переліку вимог та обмежень при реєстрації комерційних найменувань; накладення стягнень (відшкодування збитків) за порушення прав власників комерційних найменувань

і бізнесові імена (business names). Крім того, Закон розрізняє фірмові найменування (company names), допоміжні фірмові / бізнесові найменування (auxiliary trade names / business names) і вторинні фірмові / бізнесові найменування (secondary trade names / business names) [6].

У торговому реєстрі перевіряються заявки стосовно надання охорони комерційним найменуванням за наступними його складовими: зазначення організаційно-правової форми, індивідуальність, розрізняльна здатність, не введення в оману, прізвища тощо. Комерційне найменування повинне включати зазначення організаційно-правової форми, однак, до вторинних комерційних найменувань такий критерій не застосовується.

Особливістю законодавства Фінляндії є положення викладені у ст. 10 Закону, які передбачають, що фірмове найменування не підлягає реєстрації без відповідної згоди, якщо воно містить елементи, які:

- можуть бути сприйняті в якості чужого імені виконавця (артиста) або назви іншої особи, ім'я, за виключенням еквівалентного найменування, що відноситься до людини, з дня смерті якої пройшов тривалий час, або, якщо воно містить елементи, що можуть бути прийняті в якості назви фонду, асоціації або схожої юридичної особи;
- охороняються як літературний чи художній твір;
- є захищеним національним / міжнародним позначенням або скороченим позначенням;
- можна сплутати з вже захищеним фірмовим найменуванням, допоміжним фірмовим найменуванням (auxiliary trade names), вторинним фірмовим найменуванням (secondary trade names) або торговельною маркою.

Водночас воно не повинно суперечити моралі та громадському порядку (наприклад, посилається на протиправні явища або містити нецензурні слова).

Відповідно до ст. 2 вищезазначеного Закону, можна отримати виключне право на фірмове найменування або допоміжне фірмове найменування шляхом реєстрації чи за рахунок дійсного його використання. Виключне право на вторинне фірмове найменування можливо отримати лише при створенні юридичної особи.

Національна рада патентів та реєстрації Фінляндії (далі – «реєструючий орган») погоджує національний торговельний реєстр у країні. Відтак, реєстрація фірмового найменування або допоміжного фірмового найменування залежить від згоди реєструючого органу. Паралельно з цим, при реєстрації юридичної особи комерційне найменування включається до Національного торговельного реєстру. Відповідно до ст. 8 Закону фірмове найменування повинне відрізнити свого власника. Отже, фірмове найменування не може бути зареєстровано, якщо воно, після

загальної оцінки, достатньо не відрізняє свого власника. До того ж воно не може бути зареєстровано, якщо це суперечить належній практиці, або якщо воно може ввести в оману споживачів (ст. 9 Закону [6]).

Варто зазначити, що ще однією особливістю правового регулювання комерційних найменувань у скандинавських країнах є домінуюче значення та більш детально розроблене законодавство саме щодо охорони останніх, порівняно з іншими різновидами комерційних позначень, наприклад торговельними марками.

Передусім, відповідно до ст. 25 Закону Фінляндії «Про торговельні марки» [7], торговельна марка може бути визнана недійсною, якщо вона була зареєстрована з порушеннями положень вищезазначеного закону. Так, ст. 3 цього Закону встановлює, що торговельна марка не може містити чужого імені або фірмового найменування; захищеного допоміжного фірмового найменування або вторинного фірмового найменування, крім випадків, коли ці позначення мають розрізняльну здатність або використовуються у різних сферах бізнесу. Торговельна марка не може реєструватись, якщо існує імовірність сплутати її з чужою торговельною маркою, фірмовим найменуванням (company name) або бізнесовим найменуванням (business name) (стаття 14 Закону Фінляндії «Про торговельні марки»). Отже, торговельна марка може бути визнана недійсною на підставі раніше зареєстрованого фірмового або бізнесового найменування. Разом з цим, раніше зареєстрована торговельна марка ex officio є перешкодою для реєстрації фірмового найменування або допоміжного фірмового найменування. При цьому, заявка на реєстрацію торговельної марки, що знаходиться на розгляді не враховується автоматично реєструючим органом. Більш того, анулювання торговельної марки здійснюється за рішенням суду, а не за рішенням реєструючого органу.

1. Примак В. Д. *Методологія приватного права (теоретичний дискурс та практика застосування)* URL: <http://yvu.com.ua/metodologiya-pryvattogo-pravateoretychnyj-dyskurs-ta-praktyka-zastosuvannya/> (дата звернення 24.01.2017).
2. *Act on Identification Designation for Legal Entities of Sweden 1974:156* («Lag om identitetsbeteckning för juridiska personer m.fl.»). URL : <http://www.legislationline.org/topics/country/1/topic/1> (дата звернення 04.05.2017).
3. *Act (2016:373) Amending the Trade Names Act (1974:156)* URL : <http://www.wipo.int/wipolex/en/details.jsp?id=16225> (дата звернення 24.01.2017).[†]
4. *Act on Domain Names of Denmark 2014*. URL : <https://www.dk-hostmaster.dk/en/danish-act-internet-domains> (дата звернення 21.09.2017).[†]
5. *Danish Companies Act 2010*. URL : https://danishbusinessauthority.dk/sites/default/files/danish_companies_act.pdf (дата звернення 21.09.2017).[†]
6. *Про фірмові найменування : Закон Фінляндії від 02 лютого 1979 р.* URL : <https://aippi.org/download/committees/155/GR155finland.pdf> (дата звернення 14.06.2017).

7. Про торговельні марки : Закон Фінляндії від 10 січня 1964 р. URL : <https://www.prh.fi/en/tavaramerkit/lainsaadanto/Tavamerkkilaki.html> (дата звернення 24.07.2017);

Міловська Н.В.

кандидат юридичних наук, доцент, науковий співробітник відділу проблем договірної права НДІ приватного права і підприємництва імені акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України

КОРПОРАТИВНІ ВІДНОСИНИ В ТОВАРИСТВАХ ВЗАЄМНОГО СТРАХУВАННЯ

Організаційною формою об'єднання страхових інтересів є товариства взаємного страхування, правові засади діяльності яких на сучасному етапі в Україні обмежуються ст. 14 Закону України «Про страхування» [1], ч. 3 ст. 352 Господарського кодексу України (далі – ГК України) [2] і Тимчасовим положенням про товариства взаємного страхування, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 01.02.1997 р. (далі – Тмчасове положення) [3]. У той же час положення про взаємне страхування у відповідній главі Цивільного кодексу України [4] взагалі відсутні.

Стаття 14 Закону України «Про страхування» і ч. 3 ст. 352 ГК України є практично ідентичними за змістом і лише декларують можливість створення товариств взаємного страхування. Так, у ст. 14 Закону України «Про страхування» зазначено, що фізичні і юридичні особи (у ч. 3 ст. 352 ГК України – суб'єкти господарювання) з метою страхового захисту своїх майнових інтересів можуть створювати товариства взаємного страхування в порядку і на умовах, визначених законодавством України. У контексті порядку і умов створення товариств взаємного страхування зазначені статті є бланкетними, тобто містять відсилання до іншого нормативно-правового акта, а саме – Тимчасового положення. Разом з тим, в Тимчасовому положенні про товариство взаємного страхування не визначені: поняття взаємного страхування, об'єкти взаємного страхування, підстави набуття членства в товаристві взаємного страхування, порядок виходу і порядок виключення членів із товариства, підстави отримання ліцензії товариством взаємного страхування тощо.

Таким чином, правова база, що повинна регулювати діяльність товариств взаємного страхування в Україні в повній мірі майже відсутня, що стало наслідком припинення функціонування раніше створених товариств. Так, в Україні на сьогоднішній день не зареєстровано жодного товариства взаємного страхування, що здійснює страхування на безпри-